

Hoofdstuk 1

De vlakte in vlammen

Toen president Lincoln tegen Magere Beer zei dat zijn blanke kinderen zich soms misdroegen, stelde hij de situatie wel erg rooskleurig voor. In de tweeënhalve eeuw tussen de stichting van kolonie Jamestown in Virginia en Lincolns waarschuwendende woorden had een meedogenloos expansieve blanke populatie de indianen westwaarts gedreven, zonder zich iets aan te trekken van verdragsvoorwaarden of, in sommige gevallen, zelfs maar de meest elementaire menselijkheid in het oog te houden. De overheid van de jonge Amerikaanse republiek had niet de intentie gehad de indianen uit te roeien, noch hadden de Founding Fathers het indiaanse land willen innemen. Wat ze wel wilden, was de indiaan ‘te verlichten en te verfijnen’, hem van zijn ‘barbarij’ tot het christendom te brengen en hem te verblijden met de zegeningen van de landbouw en een vaste woonplaats. Met andere woorden: zijn doel was de vernietiging van een onwelgevallige levenswijze, niet door de indianen te doden, maar door hun beschaving bij te brengen.

Het was niet de bedoeling dat de ‘beschaafde’ indianen in hun vaderland bleven wonen: de federale overheid wilde het van ze kopen voor de best mogelijke prijs via verdragen die waren gegrond op de juridische aanname dat de stammen gebiedsaanspraken hadden en voldoende soevereiniteit bezaten om die aanspraak over te dragen op de werkelijke soeverein, namelijk de Verenigde Staten. De federale overheid deed ook de belofte de indianen nooit hun land te ontnemen zonder hun goedkeuring of oorlog met ze te voeren zonder dat dat door het Congres was geautoriseerd. Om te voorkomen dat individuele kolonisten of afzonderlijke staten de rechten van de indianen met voeten zouden treden, nam het Congres in 1790 het eerste van zes verordeningen aan, die gemeenschappelijk bekendstaan onder

de naam de Nonintercourse Act of Wet op Indiaanse Betrekkingen, waarin de aankoop van indiaans land zonder federale goedkeuring werd verboden en forse straffen werden gezet op misdaden die tegen de indianen werden gepleegd.

Het mag geen verrassing heten dat de bestraffingsclausule in de wet al snel een dode letter bleek. President George Washington nam het op voor de indianen die, zo hield hij staande, volledige rechtsbescherming moesten krijgen. Voor de blanken met hun honger naar land, die feitelijk veelal buiten bereik van de overheid waren, waren zijn vermaningen van nul en generlei betekenis. Om een wederzijdse slachting te voorkomen stuurde Washington troepen naar het grensgebied, ofwel de frontier, en toen het kleine Amerikaanse leger eenmaal bij de strijd betrokken was, werden gedurende twee decennia bijna alle middelen ingezet om het Old Northwest – ruwweg het gebied ten zuiden en westen van de Great Lakes – tijdens onverklaarde oorlogen aan machtige confederaties van indianenstammen te ontworstelen. Het was een treurig precedent: vanaf dat moment waren verdragen niet meer dan een dun juridisch vernis ter verhulling van grootschalige landroof, die het Congres probeerde te verzachten met jaargelden en giften in natura.

De opvolgers van George Washington maakten zich niet erg druk over de rechten van de indianen; feitelijk was het zelfs de uitvoerende macht die vooropliep bij het hun ontnemen van hun vaderland. In 1817 schreef president James Monroe aan generaal Andrew Jackson op dat ‘de wilde een groter areaal aan territorium behoeft dan met de vooruitgang en met de rechtvaardige aanspraken van een beschaafde leefwijze in overeenstemming te brengen valt, en hij zich daarnaar zal moeten voegen.’ In de jaren 1830 voerde Jackson, inmiddels zelf president, Monroes vermaning door tot het onmenselijke, maar logische uiterste. Op grond van de hem door de Removal Act (Verwijderingswet) van 1830 toegewezen autoriteit en met gebruikmaking van verschillende gradaties van pressie, joeg Jackson de rondtrekkende stammen van het Old Northwest over de Mississippi. En toen de bewoners van de zuidelijke staten druk op hem uitoefenden om gebieden in Alabama en Georgia voor hen te openen, verdreef Jackson ook de zogenaemde Vijf Beschaafde Stammen – de Choctaw, Chickasaw,

Creek, Cherokee en Seminole – naar het Indian Territory, een onbestuurbaar groot gebied ten westen van de Mississippi dat verschillende toekomstige staten bestreek en mettertijd steeds kleiner werd, tot het alleen het huidige Oklahoma omvatte. De meeste ‘beschaafde’ indianen gehoorzaamden vreedzaam, maar er waren twee lange en bloedige oorlogen voor nodig voor het leger erin slaagde de Seminoles uit hun bastions in Florida te verdrijven, waarbij een handvol zelfs werd toegestaan te blijven.¹

Jackson twijfelde nooit aan de rechtvaardigheid van zijn handelen en was er werkelijk van overtuigd dat zodra de indianen zich achter de Mississippi hadden teruggetrokken, ze voor altijd gevrijwaard zouden zijn van verdere toe-eigening door blanken. Woudlopers, bontjagers, kooplui en missionarissen mochten nog door het nieuwe woongebied van de indianen trekken, de Great Plains in of naar de bergen daarachter, maar er zouden geen nieuwe problemen kunnen ontstaan, want de ontdekkingsreizigers van het leger hadden vastgesteld dat de Great Plains niet geschikt waren voor blanke kolonisatie en het publiek geloofde hen op hun woord.

In de periferie begon echter al de eerste druk te ontstaan. Door de opkomende bonthandel langs de Missouri werd het contact tussen de blanken en de meest westelijke stammen intensiever. Daarnaast verplichtten de hervestigingsverdragen de federale overheid ertoe de betrokken stammen te beschermen, niet alleen tegen hebzuchtige blanken, maar ook tegen vijandige vlakke-indianen die geen zin hadden om hun grondgebied met nieuwkomers te delen, of dat nu blanken waren of indianen. Ondertussen eisten de blanke bewoners van Missouri en Arkansas bescherming tegen de verdreven groepen voor het geval hun nieuwe land naar hun inzicht wat minder paradijselijk zou zijn dan hun was beloofd – wat inderdaad het geval was. Als antwoord bouwde de overheid tussen 1817 en 1842 een keten van negen forten van Minnesota in het noorden naar Noordwest-Louisiana in het zuiden, waardoor een aanlokkelijke abstractie ontstond, de zogenoemde Permanente Indiaanse Grens.

*

Over de 275 000 indianen wier vaderland buiten het Indian Territory lag en voorbij de nieuwe militaire grens, maakte de overheid zich weinig zorgen – als men er überhaupt iets over wist.² De blanken hadden een simplistisch beeld van de indianen van het Amerikaanse Westen dat neigde naar extremen: de indianen waren ofwel edel en heldhaftig, of ze waren afschuwelijk barbaars. Terwijl de ‘Permanente Indiaanse Grens’ nog geen decennium nadat ze tot leven was gewekt alweer begon af te kalven, kwamen door een catastrofale opeenvolging van gebeurtenissen de blanken en de indianen ten westen van de Mississippi tegenover elkaar te staan.

De eerste barst in de permanente grens ontstond in 1841. Aange trokken door de belofte van vruchtbaar land in Californië en Oregon Country, trok een aantal trage karavanen van met wit doek gehuifde wagens aarzelend de vlakte in. De druppels werden al snel een vloed en het ingesleten karrenspoor dat aldus in de zachte aarde langs de eentonige Platte River uitsleet prentte zich eveneens in de nationale psyche onder de naam de Oregon Trail.

In 1845 volgde de annexatie van Texas en een jaar later legden de Verenigde Staten en Groot-Brittannië een netelig conflict over de grens van Oregon bij. Begin 1848 werd de oorlog met Mexico beëindigd met het Verdrag van Guadalupe Hidalgo, waarin Mexico Californië, het Great Basin en het Amerikaanse zuidwesten – het huidige New Mexico en Arizona – afstond, de aanspraken op Texas liet vallen en de Rio Grande aanvaardde als internationale grens. Binnen drie jaar was het territorium van de Verenigde Staten met 2,5 miljoen vierkante kilometer uitgebreid, waarmee het een natie was geworden die de volle breedte van het continent omspande. Expansionistische publieke figuren riepen het Amerikaanse volk ertoe op haar zogenoemde ‘Manifest Destiny’ te vervullen – de ‘manifeste lotsbestemming’ van Amerika om tot een grote natie uit te groeien – door naar Texas, Californië en de Pacific Northwest te trekken. (Op dat moment zag nog niemand de Great Plains als meer dan een lange, uitputtende hindernis.) In augustus 1848 werd in de American River in Californië goud gevonden. In het daaropvolgende jaar vond een massamigratie plaats die in de geschiedenis van de jonge natie haar gelijke niet kende: binnen tien jaar waren er meer blanken in Californië dan india-

nen in het gehele Westen. Genocidale goudzoekers decimeerden de vreedzame kleine stammen van de staat en door de snelle groei van de blanke nederzettingen werden ook de sterkere stammen in het noordwesten opgeschrikt.

Er was nog geen openlijk conflict uitgebroken met de indianen in het Westen, maar de vrede was precair, zo waarschuwde de commissaris voor Indiaanse Zaken. Dat de indianen, stelde hij, de emigrantenkaravanen nog niet hadden aangevallen, was niet zozeer uit angst voor de overheid, maar in de verwachting dat ze daar door de overheid voor zouden worden beloond. De indianen hadden ‘onze kracht’ nog niet gevoeld en waren ‘onwetend van onze grootheid en onze middelen’.³

Het zou nog even duren voor zie die kracht inderdaad zouden voelen. Bij de overheid was nog geen enkele sprake van enig coherent beleid als het ging om de indianen, en het bouwen van de benodigde legerforten in het Westen kostte tijd. In ieder geval hoefde de commissaris voor Indiaanse Zaken geen vrees te hebben voor een groot, verenigd verzet tegen de blanke zondvloed. Allereerst zagen de indianen in de invasie van de blanken niet de apocalyptische bedreiging voor hun levenswijze die hij later zou blijken te zijn. Maar zelfs als dat wel zo was geweest, dan nog hadden de indianen van het Amerikaanse Westen geen gemeenschappelijke identiteit – geen notie van ‘indianness’ – en waren ze te druk met het bevechten van elkaar om hun onverdeelde aandacht op die nieuwe dreiging te kunnen richten.

En dat was hun achilleshiel. Alleen in de Pacific Northwest waren de indianen in staat zich te verenigen tegen de plotselinge, sterke blanke expansie. Slechts weinig stammen in het Westen wisten de interne eenheid, die voor het verzet tegen de blanke opmars essentieel was, te bewaren. Bijna elke stam viel uiteen in twee elkaar bestrijdende facties, waarbij de ene vreedzame accommodatie en het overnemen van de blanke leefwijze voorstond en de andere vasthield aan de traditionele manier van leven, waarbij men zich in dat laatste geval verzette tegen de pressie van de kant van de overheid om te kiezen voor een vreedzaam bestaan in het reservaat. De overheid werd er op den duur steeds beter in om deze rivaliteit uit te buiten, zodat het leger de beschikking kreeg over een krachtige vijfde colonne

in de strijd om de ‘vijandige’ indianen in het gareel te brengen. Ook het leger zou enorm profiteren van de stammenstrijd, die feitelijk de grondslag vormde van de cultuur van de indianen van het Westen: indiaanse bondgenoten waren een *conditio sine qua non* voor het leger om de oorlog te kunnen winnen.

In de relatie tussen de stammen bestond weinig subtiliteit: buitenstaanders waren ofwel bondgenoten, ofwel vijanden. De hevigste stammenstrijd vond plaats op de noordelijke vlaktes, waar de strijd voortdurend en fluïde was en ging om het verdedigen dan wel veroveren van jachtgronden. Overall in het Westen gedijden stammen door toetreding tot allianties, terwijl degenen die alleen voor zichzelf streden een afschuwelijk lijden te wachten stond. Open veldslagen waren zeldzaam; oorlogen namen meestal de vorm aan van onopzettelijke aanvallen en tegenaanvallen, waardoor het domein van de zwakste partij in het conflict steeds verder werd aangetast.

Op de Great Plains was de indiaanse manier van leven gebaseerd op de Amerikaanse bizon. Bizonvlees was een van de belangrijkste onderdelen van het dieet. Van de huid maakten de indianen pelzen om warm te blijven en om te verhandelen, middelen voor transport en opslag en de huiden voor de kenmerkende conische tipi. Geen enkel deel van het dier bleef ongebruikt. Niet alleen vormde de bizon de basis van de economie, de religie en de hele cultuur van de vlakte-indianen waren eromheen opgebouwd.

Al lang voordat de eerste Amerikanen de Mississippi overtrokken, hadden de zaken die de Europeanen hadden gebracht – het paard, vuurwapens en ziektes – de cultuur van de indianen van de Great Plains en de Rocky Mountains al radicaal veranderd. In de zestiende eeuw hadden de Spanjaarden het paard in de Nieuwe Wereld geïntroduceerd en toen de grens van het Spaanse gebied zich verder uitbreidde naar het huidige zuidwesten van de Verenigde Staten, kregen ook de indianen de beschikking over het dier. Via diefstal en ruilhandel verspreidde de paardencultuur zich snel van stam tot stam: in 1630 had geen enkele stam paarden; tegen 1750 reden alle stammen van de Great Plains en bijna alle van de Rocky Mountains op de dieren. Het paard was niet de oorzaak van de bizoncultuur, maar hij maakte de jacht erop oneindig veel gemakkelijker. Door het paard werden de

botsingen tussen de stammen frequenter en heviger omdat de krijgers nu in staat waren afstanden af te leggen die te voet nauwelijks mogelijk waren. Vuurwapens, die door Franse bontjagers en handelaars bij de indianen werden geïntroduceerd, maakten vijandige ontmoetingen veel dodelijker. Nog moorddadiger waren de ziektes van de blanken, waardoor de westelijke stammen evenzeer werden gedecimeerd als die ten oosten van de Mississippi. Niemand weet precies hoeveel indianen er bezweken, maar alleen al in 1849 werd de indianenpopulatie van de zuidelijke vlaktes door cholera gehalveerd.⁴

Een van de grote ironieën van de Great Plains is dat van alle stammen waarmee het leger in de loop der jaren de degens zou kruisen, er niet één werkelijk zijn oorsprong vond in het gebied waar hij aanspraak op maakte. Alle waren ze meegevoerd in een grote migratie die was veroorzaakt door de blanke kolonisatie van de Amerikaanse oostkust. Deze indiaanse exodus was eind zeventiende eeuw begonnen en was toen in 1843 de Oregon Trail werd geopend nog lang niet voorbij. Toen de ontwortelde indianen richting de vlaktes werden gedreven, gingen ze met de oorspronkelijke stammen de strijd aan om de beste jachtgronden. In zeer reële zin – en dit kan niet genoeg worden benadrukt – waren de oorlogen tussen de indianen en de Amerikaanse overheid om de Great Plains, de plaats waar de langste en bloedigste strijd werd gevoerd, een treffen tussen emigrerende volkeren. Er ging een levenswijze ten onder, maar die was nog niet zo heel erg oud.

De machtigste nieuwkomers voordat de blanken zich op de vlaktes vertoonden waren de Sioux, van oorsprong een volk uit de wouden van het huidige noordelijke Midwesten. Tijdens de verschuiving naar het Westen splitste de Sioux-natie zich in drie groepen: de Dakota, een seminomadisch volk dat langs de Minnesota bleef wonen; de Nakota, die zich ten oosten van de Missouri vestigden; en de Lakota, die zich een plaats verwierven op de noordelijke vlaktes. De Lakota waren de werkelijke paarden-en-bizons-Sioux zoals men zich er een voorstelling van maakt en omvatten bijna de helft van de Sioux-natie. De Lakota waren op hun beurt verdeeld in zeven stammen: de Oglala, de Brulé, de Miniconjou, de Twee-Ketel, de Hunkpapa, de Zwartvoet en de Sans Arc, waarvan de Oglala en de Brulé de grootste waren. Sa-

men waren de twee laatste zelfs talrijker dan alle niet-Lakota van de noordelijke vlaktes bij elkaar.

Tijdens hun westwaartse opmars door het huidige Nebraska en North en South Dakota in de vroege negentiende eeuw hadden de Lakota zich langzamerhand geallieerd met de Cheyenne en de Arapaho, die vóór de Lakota de noordelijke vlaktes op waren gedwongen en met wie ze, hoewel het een vreemde combinatie was, een bestendige verbinding waren aangegaan. De stammen konden elkaars taal niet verstaan, een hindernis die ze wisten te overwinnen door een ingewikkelde gebarentaal, en ook hun beider aard had niet meer kunnen verschillen: de Arapaho neigden naar vriendelijkheid en accommodatie, terwijl de Cheyenne zich ontwikkelden tot gevreesde krijgers. Het eerste contact tussen de Lakota en de combinatie van Cheyenne en Arapaho was vijandig, want ze voerden oorlog om het gebied van de wildrijke Black Hills. 'Er zou vrede worden gesloten,' vertelde een Cheyenne-hoofdman later. 'Ze hielden ons een pijp voor en zeiden: "Laten we goede vrienden worden." Maar keer op keer verbraken ze verraderlijk hun beloftes.' Pas in de jaren 1840 hielden de Lakota woord. Tegen die tijd hadden veel Cheyenne en Arapaho genoeg van de dubbelhartige Lakota en waren ofwel op eigen initiatief naar het zuiden getrokken of waren er door blanke handelaars heen gelokt, waar ze de stammen van de Zuidelijke Cheyenne en de Zuidelijke Arapaho hadden gevormd en de Lakota hadden achtergelaten als absolute heersers van de noordelijke vlaktes.

De Lakota en de Cheyenne en de Arapaho die op de noordelijke vlaktes waren achtergebleven hadden dezelfde stammen als vijanden, namelijk de Crow van het huidige Midden-Montana en noordelijk Wyoming, een stam van zeer goede krijgers maar in aantal ver in de minderheid, en de half-agrarische Pawnee die langs de Platte River in Nebraska woonden. Aan de basis van de rivaliteit lag zowel de meedogenloze strijd van de alliantie van de Lakota, Noordelijke Cheyenne en Noordelijke Arapaho om de jachtgronden uit te breiden, als de krijgerscultuur die alle stammen van de vlakte deelden. De Crow en de Pawnee waren geografisch van elkaar gescheiden en waren nooit bondgenoten, maar omdat ze die bondgenoot – of een vijand van een vijand, die men als vriend kon beschouwen – wel hard nodig hadden,

verbonden beide stammen op een gegeven moment hun lot met dat van de blanken.⁵

Een vergelijkbaar soort duw- en trekwerk had op de zuidelijke vlaktes plaatsgevonden. De Kiowa, die door de Lakota uit de Black Hills waren verjaagd, hadden zich in zuidelijke richting teruggetrokken in het gebied dat bekendstond als Comancheria, waar ze eerst de strijd waren aangegaan en daarna een verbond hadden gesloten met de Comanche. De Comanche, de onbetwiste heersers van de zuidelijke vlaktes en de beste ruiters van het gehele Amerikaanse Westen, waren een krijgsvol en wreed volk dat ging waar het wilde gaan en rooftochten hield van de Arkansas River tot diep in Texas. Ze kwamen af en toe in conflict met Mexico, maar met de Amerikanen waren de relaties redelijk goed, tot de jachtgronden van de stam door kolonisten werden bedreigd. De Republiek Texas behandelde de Comanche nog slechter dan de Mexicaanse regering en volgde een beleid van brutaliteit en verraad dat uiteindelijk resulteerde in het afslachten van een vredesdelegatie van de Comanche. Naderhand beschouwden de Comanche de Texanen als hun bitterste vijanden en aanvallen op Texaanse kolonisten werden gezien als zowel een verzetje als gerechtvaardigde wraak voor de moord op hun vredesleiders.

De Zuidelijke Arapaho en de Zuidelijke Cheyenne maakten gebruik van de nabijheid van Comancheria door paarden te roven uit de kuddes van de Comanche en Kiowa, tot 1840, toen de vier stammen een permanente vrede sloten en daarmee een potentieel krachtig verbond vormden tegen de oprukkende blanken.⁶

*

Elke federale functionaris met enig verstand van zaken begreep dat de rust rond de wegen door de vlakte, die de commissaris voor Indiase Zaken in 1849 zo positief had verrast, niet kon blijven voortduren. De emigranten putten met een alarmerend tempo de houtvoorraad uit, de prairie werd door hun dieren begraasd en het wild nam snel in aantal af, zodat de indianen langs de reisroutes op de rand van de hongerdood balanceerden. De overheid begreep dat de indianen, als ze niet een wisse dood tegemoet wilden gaan, op een ge-

geven moment de keuze moesten maken om ofwel verzet te plegen of zich met de blanken te verbinden. Ze nam om die reden drie verantwoordelijkheden op zich: de emigrantenroutes en de groeiende blanke nederzettingen te beschermen, de indiaanse aanspraken op gebied te doen verdwijnen en het ontwikkelen van een humaan beleid ten aanzien van die indianen, die aldus hun bezit was ontnomen. Maar dat de overheid hier in afdoende mate uitvoering aan zou geven viel te betwijfelen. Het kleine leger aan de frontier had nauwelijks genoeg manschappen om de kleine forten te verdedigen, laat staan om de emigranten te beschermen. Op korte termijn leek onderhandelen de enige redelijke strategie, en om die onderhandelingen te voeren deed het Bureau voor Indiaanse Zaken een beroep op Tom Fitzpatrick, een voormalige *mountain man* – een woudloper, een rondzwervende jager, trapper en bonthandelaar – die indiaans agent was geworden. Hij genoot van nature het vertrouwen van de stammen van de vlakke en had bewezen de herculische taken van het ambt zoals die toen waren omschreven beter aan te kunnen dan enige andere agent. Als federale vertegenwoordiger bij één of meer stammen werd van de agent verwacht dat hij probeerde conflicten tussen kolonisten en indianen te voorkomen, met het leger samen te werken om de vrede te bewaren en de jaarlijks door de overheid te leveren goederen eerlijk en snel te verdelen.

In 1851 verzamelde Fitzpatrick tienduizend indianen van de noordelijke vlaktes bij Fort Laramie voor een ongekend grote vergadering. De hoofdmannen tekenden een overeenkomst, het Verdrag van Fort Laramie genoemd – dat, zoals bijna altijd het geval was, door de indianen niet of nauwelijks werd begrepen – waarna ze in blijdschap de geschenken van de Grote Vader in ontvangst namen. Twee jaar later sloot Fitzpatrick op Fort Atkinson een vergelijkbaar akkoord met de stammen van de zuidelijke vlaktes. De beide verdragen waren een toonbeeld van bondigheid en leken helder in hun voorwaarden: de indianen moesten zich onthouden van de krijg, zowel onderling als met de Amerikanen; ze moesten formele stamgrenzen erkennen; ze moesten toestaan dat de overheid wegen en forten bouwde in hun gebied (die waren er al); en ze mochten de pioniers die door hun land reisden niet lastigvallen. In ruil daarvoor beloofde de regering de in-

dianen te beschermen tegen blanken die het gebied aantastten (iets waar het noch de capaciteit, noch de wil voor had) en om de indianen gedurende vijftig jaar geld en goederen uit te keren (een periode die de Senaat vervolgens verkortte tot tien jaar).

Fitzpatrick had zijn werk gedaan, maar hij zag zelf de verdragen als niet meer dan uitstel van executie. 'Het beleid moet ofwel een leger zijn, of een jaarlevering,' stelde hij met een ongebruikelijke mate van vooruitziendheid. 'Ofwel moet hun een stimulans worden geboden die het profijt van plundering overtreft, of er moet een strijdmacht beschikbaar zijn die ze in de hand kan houden en plunderingen kan voorkomen. Elk compromis tussen die twee zal enkel resulteren in al het leed van de mislukking.' Fitzpatrick wees ook de gewoonte om de indianen hun bezitsrechten af te nemen af, om de eenvoudige reden dat de indianen geen enkel bezitsrecht hadden behalve dat van de 'vagebond', namelijk het recht van inbezitneming door verovering. Weinig indianen zouden daar iets tegen in hebben gebracht en geen van hen overwoog in ernst om de aanvallen op stamvijanden te staken omwille van het blote feit dat de overheid dat graag wilde. Evenmin aanvaardden ze grenzen tussen de stammen. 'Jullie hebben mijn land opgedeeld, en dat bevalt me niet,' verklaarde een hoofdman van de Lakota. 'Deze streken behoorden ooit toe aan de Kiowa en de Crow, maar die hebben we verjaagd en daarmee hebben we precies gedaan wat de blanke doet als hij het land van die indiaan wil hebben.'⁷

Niettegenstaande de verdragen rezen er regelmatig conflicten tussen het leger en de indianen, hoewel zelden moedwillig. Soms waren die het gevolg van een enkele drieste of domme actie van heethoofdige jonge krijgers of blunderende lagere legerofficieren. Dat laatste was het geval toen in augustus 1854 John L. Grattan, een hanig luitenantje dat net van West Point kwam en dat had beweerd dat hij het hele Lakotavolk met een handvol infanteristen en één houwitsers wel eventjes zou verslaan, de strijd aanging met de Brulé-hoofdman Zegevierende Beer omdat een krijger een losgebroken koe van een emigrant had geslacht. De vredelievende Zegevierende Beer bood aan het dier te vergoeden, maar Grattan liet het vuur openen op het dorp. Toen de rook optrok was Zegevierende Beer dodelijk gewond en waren Grattan en negentwintig soldaten dood.

Grattans dwaze actie was niets meer of minder dan naakte agresie. Voor de Brulé was het in ieder geval voldoende provocatie om openlijk de oorlog te verklaren aan de blanken. Niettemin waren ze opmerkelijk terughoudend: één strijdgroep viel een postkoets aan, waarbij drie passagiers werden gedood, maar verder trokken de emigrantenkaravanen ongehinderd door het Brulé-gebied. Dat was voor het ministerie van Oorlog echter niet voldoende. Op het ministerie weigerde men te aanvaarden dat het Grattans domme actie was geweest die de aanleiding had gevormd voor de strijd. Men was vastbesloten wat men het ‘Grattan-bloedbad’ noemde te wreken en een zekere kolonel William S. Harney kreeg de opdracht om de indianen ‘er eens goed van langs te geven’. Dat deed hij twee jaar later, toen hij in september 1856 bij de Blue Water Creek in het Nebraska Territory een Brulé-kamp vernietigde, waarbij de helft van de krijgers werd gedood en de meeste vrouwen en kinderen gevangen werden genomen. De geschrokken leiders van Brulé droegen daarop de schuldigen aan de overval op de postkoets over, onder wie een onverschrokken krijgsaanvoerder genaamd Gevlekte Staart. Gevlekte Staart werd een jaar lang vastgehouden op Fort Leavenworth en was zo onder de indruk van wat de blanke man vermocht dat hij zijn verdere leven een voorstander van vrede bleef – of, zoals sommige Lakota het noemden: ‘vet, week en krachteloos’. Gevlekte Staart mocht dan inderdaad nogal gezet zijn, krachteloos was hij beslist niet. Zijn ster zou snel rijzen en hij zou een ongekennde macht verwerven binnen de stam van de Brulé.

Gedurende een tiental jaren achtervolgde het spook van Harney ‘de Slager’ de hele Lakota-natie. In de raadstenten klonken luide woorden, maar er werd geen actie ondernomen. Wat overbleef was een knagende zucht naar wraak. Harney sympathiseerde met de indianen. Hij ontleende geen genoeg aan zijn overwinning en benadrukte in Washington dat ‘de indianen eenvoudigweg hun rechten verdedigden’.⁸

In de geest van onrechtvaardigheid zoals die door het ‘Grattan-bloedbad’ was opgeroepen, besloot de overheid dat ook de Cheyenne, die de emigranten geen werkelijke moeilijkheden hadden bezorgd en daartoe ook niet de intentie hadden, het desondanks verdienden te worden getuchtigd. Bij een aanval van het leger op een

volkomen nietsvermoedend Cheyennedorp aan de Solomon River in het Kansas Territory in 1857 vonden weinig krijgers de dood, maar er werd niettemin een psychologische overwinning geboekt: volgens de indiaanse agent raakten de Cheyenne er door deze aanval van overtuigd dat verzet tegen de blanke man geen enkele zin had.

Het was een slecht moment om de nederlaag te aanvaarden. Het jaar na het treffen bij de Solomon vonden blanke goudzoekers het edele metaal in het oosten van het huidige Colorado. Welhaast van de ene dag op de andere schoot de stad Denver uit de grond en gouddelvers en boeren drongen de jachtgronden van de Cheyenne en Arapaho binnen, waarbij het grootste deel van het gebied dat tien jaar eerder in het door Tom Fitzpatrick uitonderhandelde Verdrag van Fort Laramie aan de beide stammen was beloofd onder de voet werd gelopen. In februari 1861 tekenden tien hoofdmannen van de Cheyenne en Arapaho – onder wie Zwarte Ketel en Magere Beer – het Verdrag van Fort Wise, waarin ze ermee akkoord gingen dat hun stammen in een beklagenswaardig klein reservaatje op de droge vlakte van het zuidwestelijke Colorado Territory moesten gaan wonen. Hoewel de meeste Cheyenne en Arapaho de beloftes van hun leiders in de wind sloegen en op hun traditionele jachtgronden bleven rondtrekken, pleegden ze geen gewelddaden. Geen van de indianen kon voorzien welke verschrikkelijke gevolgen hun passieve verzet op korte termijn zou hebben.

Intussen bleken verder zuidwaarts de pogingen om de Kiowa en de Comanche te onderwerpen meer dan vergeefs. Beide stammen lieten de emigrantenroutes met rust, maar ze bleven wel Texaanse nederzettingen aanvallen; dat Texas nu deel uitmaakte van de Verenigde Staten was voor beide stammen niet van belang. Toen bleek dat de bescherming door het leger te wensen overliet, namen de Texas Rangers het heft in eigen hand. Bij drie gelegenheden wisten ze de indianen een flinke schrobbering te geven, waardoor die zo woedend werden dat ze niet alleen een ongekende vernietiging veroorzaakten aan de frontiers van Texas en New Mexico, maar ook de westwaartse migranten aanvielen.

Het leger stond voor het grootste deel machteloos. In de periode voor de Burgeroorlog werden de beperkte militaire middelen aan de

frontier grotendeels ingezet voor het neerslaan van opstanden van indianen in de Pacific Northwest, een inspanning die drie bloedige jaren duurde. Toen in 1858 de laatste oorlog in die regio werd beëindigd, tekenden de verslagen stammen verdragen waarin de grenzen van hun reservaten werden vastgelegd. De concentratie van de indianen van de Pacific Northwest op zorgvuldig afgebakende gebieden, alsmede het Verdrag van Fort Wise drie jaar later, waren de eerste stappen in wat langzamerhand bekend kwam te staan als de concentratiepolitiek, waarbij de indianen moesten worden verwijderd van land waar blanken hun oog op hadden laten vallen of dat ze al hadden ingenomen, en gedwongen moesten worden zich te vestigen op plaatsen op zo groot mogelijke afstand van de verderfelijke invloed van de indringers. Vervolgens begon het nobele experiment de indianen om te vormen tot christelijke boeren. Omdat de meeste indianen niet erg veel interesse hadden in de zegeningen die de blanken hun wilden opdringen, betekenden de pogingen tot concentratie meestal oorlog.⁹

Inmiddels kwamen de blanken in aantallen die de indianen nauwelijks konden bevatten. Van alle kanten vielen ze het land van de indianen binnen: vanuit het oosten kwamen de kolonisten, terwijl vanuit het zuiden, westen en noorden de randen werden aangevreten door goudzoekers, die het land eenvoudigweg overliepen als er nieuwe vondsten werden gedaan. Het was één grote omsingeling. In de terminologie van de westerlingen moesten de indianen die zich tegen de invasie verzetten worden 'aangehouden' en onschadelijk worden gemaakt op land dat te slecht was om de blanken ook maar iets te interesseren. Het zou drie decennia van langzame verwurging duren voor het laatste leven uit de weerspannige indianen was gedrukt.

*

Tijdens de rumoerige jaren vijftig bleef het alleen in het zuidwesten rustig. Dit enorme gebied, dat niet alleen het huidige Arizona en New Mexico omvatte maar ook Noord-Mexico, werd naar de overheersende indiaanse bewoners, de Apache, Apacheria genoemd. De Apache waren geen aparte stam, verre van dat: het was een conglome-

raat van groepen, verdeeld in twee hoofdgroepen, de Oostelijke en de Westelijke.¹⁰ Twee groepen van de westelijke hoofdgroep – de Chiricahua en de zogenoemde Westelijke Apache, die weinig met elkaar ophadden – zouden de overheid de grootste problemen geven.

Toen de eerste Amerikanen in de jaren twintig Apacheria in trokken, waren de Westelijke Apache en de Chiricahua al twee eeuwen in oorlog, eerst met de Spanjaarden en toen met de Mexicanen en hun indiaanse handlangers. De Apache, die de Mexicaanse troepen steeds wisten te verrassen, hacienda's in de as legden en tribuut eisten van dorpen, zorgden ervoor dat de Mexicaanse aanwezigheid in Apacheria op zijn best symbolisch was. De Apache begroetten de Amerikanen aanvankelijk enthousiast als mede-vijanden van de Mexicanen, maar toen de Amerikanen met het Aankoopverdrag van Gadsden uit 1853 niet alleen eigenaar werden van een groot deel van Apacheria, maar zich er ook toe verplichtten om Apache-aanvallen vanuit de Verenigde Staten op Mexico te voorkomen, liepen de spanningen snel op. De Apache begrepen het niet: zij waren nog steeds de vijanden van de Mexicanen, en de Mexicanen waren ook de vijand van de Amerikanen geweest; waarom moesten zij zich onthouden van aanvallen ten zuiden van de grens, als ze zich ten noorden ervan netjes gedroegen?

In 1860 vonden goudzoekers het edele metaal in het bergachtige westen van het Territory of New Mexico, het hart van het vaderland van de Chihenne (de Oostelijke Chiricahua). Toen de hoofdman Mangas Coloradas trachtte tot een vreedzaam vergelijk te komen, werd hij door de delvers gezeseld, waarop hij de Amerikanen de oorlog verklaarde. Nog schokkender was de behandeling die Cochise ten deel viel, de hoofdman van de Chokonen (Midden-Chiricahua), die op vriendelijke voet stond met de kolonisten in zijn woestijnachtige vaderland in het huidige zuidoosten van Arizona. Luitenant George H. Bascom, eenzelfde soort blunderaar van West Point als Grattan, verkwanselde iedere goodwill door Cochise in februari 1861 met verscheidene andere krijgers te laten arresteren op grond van het onterechte vermoeden dat de hoofdman een jongen van een verafgelegen ranch had ontvoerd. Cochise ontsnapte en maakte op zijn beurt gijzelaars. Na verscheidene dagen van vruchteloze onderhandelingen liet Cochise zijn gijzelaars ombrengen en liet Bascom de Chiri-

cahua opknopen, onder wie Cochises broer. Daarna explodeerde Arizona in een orgie van geweld.

In het voorjaar van 1861 verdween het reguliere leger feitelijk van de frontier. De indianen verbaasden zich over de plotselinge verdwijning van de soldaten. De Chiricahua trokken de conclusie dat zij het leger hadden verslagen en verhoogden de intensiteit van hun aanvallen, maar de vlakke-indianen aarzelden, en door dat te doen lieten ze een kortdurende, eenmalige mogelijkheid om het blanke tij te keren onbenut.

De kans van de vlakke-indianen ging voorbij en spoedig kwamen er nieuwe soldaten – mannen uit het Westen die even weinig scrupules hadden over het doden van een indiaan als over het schieten van een hert. Ze waren van een taaier slag dan de reguliere troepen en ze waren met veel meer: vijftienduizend vrijwilligers, gerekruteerd uit de meer dan drie miljoen die de federale overheid uiteindelijk bijeen wist te krijgen om de opstand van de Zuidelijken neer te slaan, dienden tijdens de Burgeroorlog in het Amerikaanse Westen, twee keer zoveel als het hele vooroorlogse reguliere leger aan de frontier. De meesten kwamen uit Californië, wat te verwachten viel, want de bevolking van die staat telde al bijna een half miljoen leden en dit aantal nam alleen maar toe. De Burgeroorlog had geen vermindering van de trek naar het Westen tot gevolg. Integendeel: ondanks het belangrijke en bepalende conflict, waardoor de energie en de middelen van zowel het Noorden als het Zuiden werden opgeslokt, waren de minerale vondsten in het Westen voor veel blanken reden om in des te grotere aantallen de tot dan toe ongerepte indiaanse gebieden binnen te trekken.

Ondanks de schijnbaar oneindige behoefte aan meer troepen om de Confederatie te verslaan, bleef de regering Lincoln de mensen aanmoedigen naar het Westen te trekken. In 1862 nam het Congres de Homestead Act (Landtoewijzingswet) aan: met ingang van 1 januari 1863 kon iedere Amerikaans staatsburger en iedereen die Amerikaans staatsburger wilde worden, onder wie bevrijde slaven en vrouwelijke gezinshoofden, aanspraak maken op 65 hectare federaal land ten westen van de Mississippi, mits degene die aanspraak maakte er vijf achtereenvolgende jaren had gewoond, het land had verbeterd en nooit

de wapens had opgenomen tegen de Verenigde Staten. De wegen, die al vol waren met fortuinzoekers, vulden zich verder met families die een nieuwe start wilden maken door op de prairie te gaan boeren, zodat de druk op het indiaanse grondgebied verder toenam.

De bevolkingsexplosie leidde tot de stichting van zes *territory's* – de status van een gebied voordat het als volwaardige staat toetreedt tot de Verenigde Staten – tussen 1861 en 1864: Nevada, Idaho, Arizona, Montana, Dakota en Colorado, waarvan de laatste het snelst in bevolkingsaantal groeide. Er werd een directe weg naar Denver aangelegd, de zogenoemde Smoky Hill Trail, die door de belangrijkste indiaanse jachtgronden liep. Spoedig liepen postkoetsroutes en telegraaflijnen kriskras door het gebied, terwijl de staten Nebraska en Kansas hun grenzen verlegden, verder de vlaktes op. Hoewel hun boosheid over het blanke verkeer groeide en de omtrek van hun wereld steeds kleiner werd, bleven de stammen van de zuidelijke vlaktes vreedzaam.

Niettegenstaande de rust op de zuidelijke vlaktes was er genoeg strijd elders om twee generaals van de Vrijwilligers, James H. Carleton en Patrick E. Connor, tijdens de Burgeroorlog de gelegenheid te geven roem te verwerven in het Westen. In juli 1862 verdreef een deel van Carletons 'Californische colonne' verscheidene honderden Chiricahuakrijgers onder hun aanvoerders Cochise en Mangas Coloradas uit de Apache Pass, een strategische doorgang in het hart van het Chokonengebied. Mangas Coloradas raakte tijdens het gevecht gewond. Zes maanden later lokte een van Carletons ondergeschikten de hoofdmans onder de witte vlag zijn kamp binnen, waar hij werd vermoord. Ondanks de twee tegenslagen waren de Chiricahua nog lang niet overwonnen. Integendeel: toen Carleton was vertrokken, verdubbelde Cochise de inspanningen om zuidoostelijk Arizona te ontvolken.

Carleton trok verder naar het oosten en overwon de kleine stam van de Mescalero-Apache in het New Mexico Territory. Vervolgens vermorzelde hij de machtige Navajo-natie, een volk dat in een lange strijd van bliksemanvallen, strooptochten en wraakoefeningen verwickeld was met de bewoners van New Mexico, tijdens een campagne die werd geleid door zijn oude vriend, de frontierterveteraan Kit

Carson, die daarbij gebruikmaakte van de tactiek van de verschroeiende aarde. Terwijl Carleton zijn oorlog voerde in het zuidwesten, zorgde generaal Connor ervoor dat de handelsroutes tussen Californië en Utah veilig werden, waarna hij een rebellerende groep Shoshone decimeerde die de strijd met gouddelvers in de Rocky Mountains was aangegaan.¹¹

*

Terwijl het zuidwesten bloedde en de Rocky Mountains beefden op hun grondvesten, was het op de noordelijke vlaktes redelijk rustig – tot 1863, toen oorlog uitbrak met een ongekende hevigheid. De oorzaak was indirect: een bloedige opstand van de Dakota Sioux, wier ooit uitgestrekte reservaat was geslonken tot een reepje land langs de Minnesota, terwijl de blanke bevolking van de staat in omvang was geëxplodeerd. Onscrupuleuze handelaars verkochten de Dakota drank en ontfutselden hun op die manier hun jaargelden, terwijl ze ondertussen werden lastiggevallen door missionarissen die hen wilden bekeren. De naburige boeren deden het uitstekend, terwijl in de reservaten hongersnood en wanhoop heersten. Op 17 augustus 1862 vermoordden jonge krijgers die met lege handen waren teruggekomen van de jacht zes kolonisten. Er was geen sprake van voorbedachten rade, maar na een decennium van opgekropte woede waren ze niet meer in de hand te houden. Een vergeldingsactie van de overheid was onvermijdelijk, dus besloten de leiders dan maar de strijd aan te gaan, waarop Dakota-strijdgroepen honderden kolonisten afslachten voordat troepen van de Unie hen de vlaktes op dreven, recht in de armen van hun Nakota-verwanten. Tijdens veldslagen met het leger leden de Dakota en Nakota zulke zware nederlagen dat er van werkelijke weerstand geen sprake meer kon zijn, waarna ze – op een klein aantal na dat naar Canada vluchtte of zich aansloot bij de Lakota – het reservaatleven aanvaardden.

De schok van de opstand bij de Minnesota deed zich ook in de relatief rustige zuidelijke vlaktes voelen. De kolonisten van Colorado, die zich al ongemakkelijk voelden omdat ze hun territory moesten delen met de Zuidelijke Cheyenne en de Arapaho, stonden doodsangsten

uit en interpreteerden de minste overtreding van de indianen – dat waren er niet alleen heel weinig, het ging ook alleen om paarden- en veediefstal zonder enig bloedvergieten – als voorbode van een dergelijk bloedbad op hun grondgebied. Velen vonden het verstandig de stammen dan maar als eerste aan te vallen, onder wie kolonel John Chivington, de commandant van het militaire district. Het was door dit beleid van preventieve oorlogvoering dat Magere Beer het leven had moeten laten.

Na de moord op Magere Beer had Zwarte Ketel zijn krijgers ervan weerhouden het kleine legerdetachment dat voor de misdaad verantwoordelijk was van de aardbodem weg te vagen, maar noch hij, noch enige andere hoofdman kon voorkomen dat op korte termijn boze krijgers hun gram zouden halen op de migrantenroutes en de geïsoleerde ranches in Zuid-Nebraska en West-Kansas. Het ging nu niet meer om expedities voor het stelen van vee, maar om grimmige, bloedige affaires met moord en verkrachting. Hoewel de meeste aanvallen in de zomer van 1864 werden uitgevoerd door de zogenoemde Hondenmannen – een Cheyenne-genootschap met een permanente, hevige oorlogslust – waren ook jonge mannen uit de groep van Zwarte Ketel medeschuldig aan een aantal van de beruchtere wreedheden.

In augustus rekruteerden gouverneur Evans en kolonel Chivington een tijdelijk regiment, het Third Colorado Cavalry, dat bestond uit allerhande geboefte dat er genoeg in schiep om indianen te doden. Voor ze iets hadden ondernomen, had Zwarte Ketel al vrede aangeboden: Evans had de vriendelijk gezinde indianen opgeroepen zich van de vijandige los te maken en Zwarte Ketel had dat gedaan. Maar het publiek schreeuwde om wraak. Evans legde het probleem neer bij Chivington, wiens eerste zorg leek te zijn om ervoor te zorgen dat zijn cavaleristen iets nuttigs deden voordat hun diensttijd erop zat. Op 29 november bij zonsopgang liet hij zijn strijdmacht het nietsvermoedende dorp van Zwarte Ketel bij de Sand Creek aanvallen. Toen Chivington zijn troepen ontplooidde, hees Zwarte Ketel eerst de Amerikaanse vlag boven zijn tipi en toen een witte. Maar Chivington was niet geïnteresseerd in blijken van patriottisme of vredelievendheid. Hij wilde geen gevangenen, en die werden ook niet gemaakt.